

10.17951/g.2016.63.2.71

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LXIII, 2

SECTIO G

2016

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ryszard.skubisz@poczta.umcs.lublin.pl

RYSZARD SKUBISZ

Klauzule generalne w prawie o zwalczaniu
nieuczciwej konkurencji

General Clauses in Unfair Competition Law

WPROWADZENIE

Konkurencja niezależnych przedsiębiorców jest fundamentem gospodarki rynkowej. W celu utrzymania się na rynku rywalizują oni między sobą, dążąc do maksymalnej sprzedaży swoich towarów i usług na możliwie korzystnych warunkach. Im większa jest nadwyżka podaży nad popytem, tym bardziej zaostrza się rywalizacja przedsiębiorców. W toku tej konkurencji uczciwym metodom zachowania dotychczasowej klienteli i pozyskiwania nowych nabywców dla swoich towarów i usług najczęściej towarzyszą działania o charakterze nieuczciwym. Można nawet stwierdzić, iż w gospodarce opartej o zasadę konkurencji zawsze występują, chociażby tylko w niewielkim stopniu, nieuczciwe sposoby pozyskiwania klienteli. I odwrotnie, jeżeli występuje nieuczciwa konkurencja, to gospodarka ma, co najmniej w tej części, charakter konkurencyjny.

Upowszechnienie nieuczciwych metod pozyskiwania przez przedsiębiorców klienteli dla swoich towarów i usług spowodowałoby ograniczenie efektywności konkurencji, a tym samym wypaczyłoby mechanizm rynkowy, który przecież jest głównym motorem rozwoju gospodarczego, dlatego konieczne jest zapobieganie i zwalczanie nieuczciwych działań przedsiębiorców podejmowanych w toku rywalizacji rynkowej, wymierzonych w interesy innych przedsiębiorców lub konsumentów. Ten cel jest realizowany przede wszystkim przez kompleks norm prawnych, które w swoim całokształcie określa się jako prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji¹.

¹ Coraz częściej jest również stosowane, wywodzące się z systemu prawnego Szwajcarii, określenie „prawo uczciwości”. Niewątpliwie oddaje ono dobrze *ratio legis* tych norm prawnych.

Przedmiot niniejszego artykułu jest ograniczony do klauzul generalnych w systemie prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Pełnią one podstawową rolę w systemach prawnych w zdecydowanej większości państw Unii Europejskiej. Umożliwiają, przez swój ogólny charakter, występowanie przeciwko wszystkim działaniom rynkowym przedsiębiorcy, które mają, najogólniej biorąc, nieuczciwy charakter. W praktyce ich najważniejsze znaczenie należy upatrywać w możliwości zwalczania działań rynkowych nieuregulowanych, jako stany szczególne, w odrębnych przepisach. Należy jednak mieć na uwadze, że w prawie państw dzisiejszej Unii, na przestrzeni setek lat rozwoju współczesnej gospodarki rynkowej, klauzula generalna nie była powszechnym instrumentem przeciwdziałania nieuczciwości przedsiębiorców w pozyskiwaniu i utrzymywaniu klienteli dla swojej oferty rynkowej. Brak takiej klauzuli w niektórych państwach w żadnym razie nie był równoznaczny z akceptacją nieuczciwej konkurencji. Zostały bowiem wypracowane przez sądy inne instrumenty prawne, których celem było eliminowanie niepożądanych zachowań przedsiębiorców na rynku.

Zmiany legislacyjne w prawie unijnym, w szczególności dyrektywa nr 2005/29, istotnie wzmocniły rolę klauzuli generalnej w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji². Powołana dyrektywa jest aktem ustanawiającym obowiązek harmonizacji maksymalnej i wyczerpującej (zupelnej). Stąd państwa członkowskie są obowiązane implementować regulacje dyrektywy do swojego prawa wewnętrznego w tej samej postaci. Dotyczy to zarówno krajów, których systemy prawne już wcześniej zawierały klauzule generalne, jak i porządków prawnych, które nie znały tej instytucji. Transpozycja tej dyrektywy w niektórych państwach członkowskich napotkała duże trudności. Wynikały one przede wszystkim z braku spójności koncepcji dyrektywy z utrwalonym od dziesięcioleci modelem zwalczania nieuczciwej konkurencji w danym państwie. W rezultacie niektóre państwa członkowskie wydały odpowiednie przepisy z opóźnieniem, już po dacie zakreślonej przez dyrektywę. Po wydaniu przepisów transponujących dyrektywę do prawa wewnętrznego także pojawiły się zastrzeżenia w niektórych z tych państw, zgłaszane przez Komisję Europejską, co do prawidłowości transpozycji.

W niniejszym opracowaniu autor dokonuje charakterystyki klauzul generalnych w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w prawie Unii Europejskiej i prawie krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Punktem wyjścia jest rozumienie klauzuli generalnej jako otwartej regulacji, z konieczności niepoddającej się ścisłemu

² Dyrektywa nr 2005/29 dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U.UE.L.2005.149.22), dalej jako: dyrektywa 2005/29.

definiowaniu³. Rdzeniem klauzul generalnych są nieostre terminy odwołujące się do kryteriów pozaprawnych przyjętych w społeczeństwie (np. zasady współżycia społecznego, społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa, zasady słuszności, dobre obyczaje, uczciwe zwyczaje w przemyśle i handlu, dobra wiara, uczciwe praktyki rynkowe, staranność zawodowa, społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa). Do tych właśnie terminów odsyłają klauzule generalne. W najogólniejszym ujęciu te terminy mają co najmniej w części charakter aksjologiczny. Klauzule generalne za pośrednictwem tych zwrotów niedookreślonych odsyłają najczęściej do wartości moralnych (np. słuszności, dobrej wiary). Mogą również odsyłać do innych ocen niż moralne (np. społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa)⁴.

Klauzula generalna – jak to przekonująco ujmują przedstawiciele teorii prawa L. Leszczyński i G. Maroń – może być zatem rozumiana dwojako. Po pierwsze, jako norma wynikająca z przepisu upoważniającego podmiot stosujący prawo do oparcia swojego wyroku, postanowienia czy decyzji na wskazanych kryteriach pozaprawnych. Po drugie, jako nieostry, pozaprawny zwrot, do którego ustawodawca się odwołał⁵. Za pomocą klauzul generalnych ustawodawca deleguje zatem uprawnienia konkretyzujące na sądy, które w toku subsumpcji stanu faktycznego do stanu prawnego nadają konkretną treść tym zwrotom metaprawnym. Sądy (inne organy) korzystają z luzu decyzyjnego, dokonując jednostkowego zastosowania zwrotu nieostrego w ramach klauzuli generalnej. Nie mogą one jednak, pod pozorem swobody interpretacji, dowolnie kształtować treści tych pojęć, ich zakres jest bowiem wyznaczony przede wszystkim przez cele danej regulacji, miejsce klauzuli w ustawie oraz podstawowe zasady procesowe⁶. Orzekanie na podstawie tych klauzul zakłada oczywiście dojrzałość sądów (ewentualnie innych organów). Kluczowe znaczenie ma wymóg zachowania bezpieczeństwa (pewności) prawa, którego realizacja jest wysoce utrudniona przy orzekaniu na podstawie amorficznych pojęć (np. dobrych obyczajów, dobrej wiary, uczciwych praktyk handlowych). Sprostanie temu wymogowi wymaga nadawania przez judykaturę trwałych konturów wymienionym niedookreślonym zwrotom.

³ Część literatury używa terminu „klauzula generalna odsyłająca”. Jest to, w moim przekonaniu, trafne dookreślenie klasycznego terminu „klauzula generalna”. Zob. L. Leszczyński, *Stosowanie generalnych klauzul odsyłających*, Kraków 2001, s. 21 i n.; L. Leszczyński, G. Maroń, *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*, „Annales UMCS. Sectio G” 2013, Vol. 60, nr 1, s. 81 i n. oraz powołane tam obszernie orzecznictwo i piśmiennictwo.

⁴ Zob. Z. Radwański, Z. Zieliński, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1: *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 390 i n.

⁵ Zob. L. Leszczyński, G. Maroń, *op. cit.*, s. 83.

⁶ Zob. R. Stefanicki, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 15: *Prawo konkurencji*, red. M. Kępiński, Warszawa 2014, s. 107–113 oraz powołane tam obszernie orzecznictwo i piśmiennictwo.

EWOLUCJA PRAWA O ZWALCZANIU NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI
W KRAJOWYCH SYSTEMACH PRAWNYCH W EUROPIE
(DO DATY WEJŚCIA W ŻYCIE DYREKTYWY 2005/29)

Jak pokazuje praktyka, na przestrzeni XIX i XX w. do czasów współczesnych, w obrocie występuje wiele rozmaitych nieuczciwych działań przedsiębiorców zmierzających do zdobycia i utrzymania klienteli kosztem innego przedsiębiorcy, najczęściej konkurenta. Utrzymanie rynkowego charakteru gospodarki wymaga eliminowania tych zachowań z praktyki przedsiębiorstwa. Zadanie to należy do państwa. Z dzisiejszej perspektywy można wyróżnić, mając świadomość istotnego uproszczenia klasyfikacji, następujące modele ochrony prawnej przed nieuczciwą konkurencją: *common law*, romański i germański.

W systemie *common law*, który występuje w krajach z systemem brytyjskim, zasady zwalczania nieuczciwej konkurencji zostały wypracowane w orzecznictwie sądowym. Cechą charakterystyczną tradycyjnego modelu brytyjskiego jest brak klauzuli generalnej zakazującej ogólnie określonych działań. System składa się z wielu zakazów wypracowanych przez sądy na przestrzeni dziesiątków, a nawet setek lat. Pierwotną podstawę stanowiły zasady *equity law*. W kolejnych wyrokach sądy odwoływały się do wcześniejszych orzeczeń sądów oraz ogólnie przyjętych zasad słuszności. W rezultacie, na przestrzeni długiego okresu, wykształciło się swoiste *case law*, czyli prawo sędziowskie. Funkcjonowało ono jako zbiór nieskodyfikowanych zasad uczciwej rywalizacji rynkowej. W drugiej połowie XX w. system prawny ukształtowany przez wyroki sądów został jedynie marginalnie uzupełniony w części przez regulacje karne i prawoadministracyjne pod wpływem prawa wspólnotowego lub unijnego⁷. W państwach członkowskich Unii Europejskiej, z zastrzeżeniem wdrożenia – w ostatnich latach – do regulacji prawa konsumenckiego dyrektywy nr 2005/29, poza Wielką Brytanią taki model zwalczania nieuczciwej konkurencji nadal obowiązuje w Irlandii, na Cyprze i Malcie.

W systemie romańskim podstawą zwalczania nieuczciwych metod pozyskiwania klientów dla swoich towarów i usług przez przedsiębiorców stanowi ogólna regulacja art. 1382 i 1383 Kodeksu Napoleona⁸. Stosownie do art. 1382 „każdy czyn człowieka, który wyrządza drugiemu szkodę, zobowiązuje tego, z czyjej winy został dokonany, do jej naprawienia”, natomiast według art. 1383 „kto wyrządził drugiemu szkodę swoim niedbalstwem lub lekkomyślnością, jest

⁷ Zob. charakterystykę systemu brytyjskiego: H. Graf von Westerholt, *Vereinigtes Königreich Großbritannien und Nordirland*, München – Köln 1981; B. Gadek, *Generalna klauzula odpowiedzialności za czyn nieuczciwej konkurencji (art. 3 u.z.n.k.)*, Kraków 2003, s. 48–52.

⁸ Zob. F. Zoll, *Nieuczciwa konkurencja i jej pokrewne objawy ze stanowiska prawa prywatnego*, Lwów 1887 s. 3.

obowiązany do jej naprawienia”. Są to przepisy o charakterze deliktowym, które literatura przedmiotu kwalifikuje, z pewnymi zastrzeżeniami, jako klauzule stanowiące podstawę prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁹. Wychodząc z treści tych dwóch przepisów, sądy francuskie wykształciły w XIX i XX w. złożony system zakazów dotyczący konkretnych czynów nieuczciwej konkurencji. W świetle tego orzecznictwa realizacja zmodyfikowanych przesłanek umożliwia wystąpienie przez poszkodowanego przedsiębiorcę ze skargą z tytułu nieuczciwej konkurencji. W tym systemie, analogicznie do modelu *common law*, brak jest dotąd całościowej regulacji prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w odrębnym akcie prawnym. Uzupełniający charakter, ale o zdecydowanie mniejszym znaczeniu, mają regulacje prawa karnego i administracyjnego. Kwalifikacja norm wynikających z powołanych przepisów, w szczególności z art. 1383 Kodeksu Napoleona, jako klauzuli generalnych w ramach prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji odróżnia ten model regulacji od systemu *common law*, a częściowo upodabnia do modelu germańskiego¹⁰. Ten model regulacji, poza Francją, występuje także w Niderlandach i we Włoszech. W tych krajach, tak jak w systemie *common law*, normy dyrektywy nr 2005/29 także zostały transponowane do regulacji prawa konsumenckiego.

Dla systemu germańskiego charakterystyczna jest ustawowa regulacja, która składa się z klauzuli generalnej i przykładowej, najczęściej dość obszernej, listy stypizowanych czynów nieuczciwej konkurencji. Te czyny zostały wcześniej wykształcone w orzecznictwie jako niedozwolone zachowanie przedsiębiorcy, a następnie zostały ustawowo uregulowane. Wpływ na praktykę sądów niemieckich, we wcześniejszym okresie, miało orzecznictwo sądów francuskich. Ustawowe stypizowanie takich czynów jest niewątpliwie podyktowane dążeniem do ułatwienia pracy sądom, a w szczególności zrealizowania wymogu pewności prawa. Cechą wspólną z modelem romańskim jest istnienie klauzuli generalnej. Do zmiany w 2004 r., przez okres niemal stulecia (1909–2004), w prawie niemieckim rolę klauzuli generalnej pełnił przepis, który stanowił, iż zakazane są działania o charakterze konkurencyjnym, sprzeczne z dobrymi obyczajami¹¹. Ten model regulacji jest charakterystyczny, poza Niemcami i Austrią, dla większości byłych państw socjalistycznych. Występuje również w Polsce od lat 20. ubiegłego wieku.

⁹ Zamiast wielu: E. Ulmer, *Die Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs im Spannungsfeld von Europe und Deutschland*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1973, Nr 4, s. 138.

¹⁰ Zob. charakterystykę systemu francuskiego zamiast wielu: R. Krasser, *Frankreich*, Monachium – Kolonia 1966; J. Schmidt-Szalewska, *L'évolution du droit français de la concurrence déloyale*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci prof. Janusza Szwejki*, red. E. Nowińska, M. du Vall, Kraków 2004, s. 183.

¹¹ Zob. zamiast wielu charakterystykę systemu niemieckiego: D. Reimer, *Deutschland*, Monachium – Kolonia 1968; B. Gadek, *op. cit.*, s. 33 i n.

PRAWO O ZWALCZANIU NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI W UMOWACH MIĘDZYNARODOWYCH

Podstawowym aktem w dziedzinie prawa własności przemysłowej jest, wielokrotnie zmieniana, konwencja z 1883 r. o ochronie własności przemysłowej¹². W ujęciu konwencji normy służące zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wchodzą w obszar prawa własności przemysłowej (art. 1 ust. 2). Zagadnienie zwalczania nieuczciwej konkurencji jest uregulowane w art. 10bis ust. 2 i 3 tej konwencji. Niewątpliwie na kształt art. 10bis ust. 2 i 3 zasadniczy wpływ miała praktyka sądów francuskich w XIX w. Stosownie do przepisu ust. 2 „aktem nieuczciwej konkurencji jest każdy akt konkurencji sprzeczny z uczciwymi zwyczajami w dziedzinie przemysłu lub handlu”. Przepis art. 10bis ust. 2 jest powszechnie kwalifikowany w europejskiej doktrynie prawa jako klauzula generalna. Kluczowe znaczenie ma odwołanie się do „uczciwych zwyczajów” w przemyśle i handlu. Równoznacznym terminem są uczciwe praktyki rynkowe oraz dobre obyczaje w działalności komercyjnej. Z kolei przepis art. 10bis ust. 3 stanowi:

[...] w szczególności powinny być zabronione: 1) wszelkie działania mogące w jakikolwiek sposób spowodować pomyłkę co do przedsiębiorstwa, produktów albo działalności przemysłowej lub handlowej konkurenta, 2) fałszywe dane w wykonywaniu handlu, mogące narazić na utratę opinii przedsiębiorstwo, produkty bądź działalność przemysłową lub handlową konkurenta, 3) oznaczenia lub dane, których używanie w handlu może wprowadzić odbiorców w błąd co do rodzaju, sposobu wytwarzania, cech, nadawania się do użycia lub ilości towarów.

Przepis art. 10 ust. 3 obejmuje trzy postacie nieuczciwych zachowań przedsiębiorców w toku konkurencji z innymi podmiotami. Stanowią one najważniejsze podtypy działań sprzecznych z uczciwymi zachowaniami w rywalizacji rynkowej. Treść klauzuli generalnej jest bardzo ogólna i nie budzi wątpliwości, że obok wymienionych przykładowo postaci niedozwolonych zachowań odnosi się ona także do innych działań rynkowych, sprzecznych z uczciwymi zwyczajami w przemyśle i handlu.

Regulacja art. 10bis ust. 2 i 3 wywarła ogromny wpływ na legislację i praktykę państw Europy, zwłaszcza w pierwszej połowie XX w. Obecnie jej znaczenie nie jest już tak duże. W orzecznictwie i legislacji państw wysoko i średnio rozwiniętych wykształcił się już bowiem znacznie bardziej rozbudowany katalog zakazanych nieuczciwych działań rynkowych. Jest ona jednak nadal podstawowym aktem prawa międzynarodowego w dziedzinie zwalczania nieuczciwej konkurencji. Ewentualna zmiana art. 10bis w latach 70. ubiegłego wieku stała się niemożliwa ze względu na blokadę polityczną wszelkich prac nad kolejnymi tekstami konwencji paryskiej. Była ona spowodowana z jednej strony dążeniami państw rozwijają-

¹² Dz.U.1975.9.51 zał., dalej jako: konwencja paryska.

cych się do uzyskania na preferencyjnych warunkach dostępu do najnowszych technologii, a z drugiej strony brakiem akceptacji dla tych roszczeń państw wysoko rozwiniętych oraz ówczesnych państw socjalistycznych.

Drugim aktem prawa międzynarodowego o charakterze globalnym jest porozumienie z 1994 r. w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej¹³. Porozumienie TRIPS reguluje, obok całości materii prawa własności intelektualnej, tylko dwa obszary, które ewentualnie można zaliczyć do prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – ochronę know-how i ochronę geograficznych oznaczeń pochodzenia. Według jednego poglądu art. 2 tego porozumienia generalnie odsyła do konwencji paryskiej i dlatego należy łączyć art. 10bis z porozumieniem TRIPS. W świetle odmiennego stanowiska przyjmuje się trafnie, iż art. 2 porozumienia TRIPS dotyczy jedynie materii uregulowanej w częściach II–IV tego porozumienia, które jednak nie obejmują prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji¹⁴. Dlatego porozumienie TRIPS nie stanowi, z wyłączeniem ochrony know-how i geograficznych oznaczeń pochodzenia, źródła prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Przepis art. 10bis ust. 2 i 3 należy zatem lokalizować poza porozumieniem TRIPS, co prowadzi do wniosku, że wymieniony przepis konwencji paryskiej jest nadal jedyną normą prawnomiędzynarodową w płaszczyźnie globalnej dotyczącą zwalczania nieuczciwej konkurencji.

PRAWO O ZWALCZANIU NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI W PRAWIE UNII EUROPEJSKIEJ

Rozbieżności w regulacjach prawa wewnętrznego państw członkowskich w dziedzinie zwalczania nieuczciwej konkurencji były przyczyną podjęcia, już w latach 60., działań w celu ujednoczenia tego prawa w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Ostatecznie w płaszczyźnie wspólnotowej te działania zakończyły się niepowodzeniem. Główną przyczyną było stanowisko prawników brytyjskich, którzy stanowczo sprzeciwiali się ustanowieniu klauzuli generalnej w prawie wspólnotowym, a następnie w swoim prawie krajowym. W wyniku fiaska tych działań podjęto, zakończone połowicznym sukcesem, próby uregulowania punktowego niektórych czynów nieuczciwej konkurencji¹⁵. To doprowadziło przykładowo do uchwalenia dyrektywy o reklamie wprowadzającej w błąd¹⁶. Zo-

¹³ Dz.U.1996.32.143, dalej jako: porozumienie TRIPS.

¹⁴ Zob. zamiast wielu: F. Henning-Bodewig, *Nationale Eigenständigkeit und europäische Vorgaben im Lauterkeitsrecht*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 2010, Nr 7, s. 553–554.

¹⁵ Zob. R. Skubisz, *Polskie prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z perspektywy prawa Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 1996, z. 4–5, s. 93–94.

¹⁶ Dyrektywa 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.U.UE.L.2006.376.21).

stały także wydane inne dyrektywy regulujące jedynie wybrane aspekty zwalczania nieuczciwej konkurencji¹⁷.

Niezależnie od powyższych, pomyślnie zakończonych, działań legislacyjnych Trybunał Sprawiedliwości na podstawie traktatowych norm ustanawiających swobody jednolitego rynku, zwłaszcza swobody przepływu towarów i swobody świadczenia usług, realizował ideę ujednoczenia prawa przez harmonizację negatywną. Tym pojęciem określa się wyroki Trybunału, w których konkretne przepisy prawa krajowego państw członkowskich zostały uznane za sprzeczne ze swobodami tego rynku, co powoduje, że nie mogą być stosowane¹⁸. To orzecznictwo ujednościło w pewnym stopniu również prawo krajowe w obszarze zwalczania nieuczciwej konkurencji¹⁹, jednakże nie powołało ono, bo nie mogło tego uczynić, nowych regulacji prawnych o charakterze harmonizacyjnym.

W celu dalszego pogłębienia jednolitego rynku wewnętrznego przez zbudowanie jednolitej architektury prawnej konieczne było wydanie odpowiednich aktów prawnych harmonizujących prawo państw członkowskich (harmonizacja pozytywna). Z tego powodu na przełomie ubiegłego i obecnego stulecia powrócono do idei zharmonizowania przepisów państw członkowskich w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Ta inicjatywa także nie miała charakteru całościowej regulacji obejmującej wszystkich uczestników gry rynkowej (przedsiębiorców i konsumentów). Prawodawca unijny skorzystał bowiem z wzorca regulacji

¹⁷ Zob. dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. L 144 z 4 czerwca 1997 r.), s. 19; dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 166 z 11 czerwca 1998 r.), s. 51; dyrektywa 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość (Dz.U. L 271 z 9 października 2002 r.), s. 16.

¹⁸ Zob. wyrok TSUE z dnia 11 lipca 1974 r., 8/74, *Dassonville*, Zb. Orz. 1974, s. 837, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 40; wyrok TSUE z dnia 20 lutego 1979 r., 120/78, *Cassis de Dijon*, Zb. Orz. 1979, s. 649, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 42; wyrok TSUE z dnia 24 listopada 1993 r., sprawy połączone C-267/91 i C-268/91, *Keck i Mithouard*, Zb. Orz. 1993, s. I-6097, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 57.

¹⁹ Podstawowe znaczenie ma powołany wyżej wyrok Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *Cassis de Dijon*, w którym Trybunał wypracował koncepcję wymogów koniecznych, uzasadniających brak zastosowania w handlu pomiędzy państwami członkowskimi zakazów z art. 28 Traktatu o Utworzeniu Wspólnoty Europejskiej (obecnie art. 36 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Wśród tych wymogów Trybunał wymienił uczciwość transakcji handlowych oraz ochronę konsumenta. W późniejszym orzecznictwie Trybunał wskazał z jednej strony, iż normy dotyczące uczciwości obrotu handlowego należy łączyć z art. 10bis, ale jednocześnie zaznaczył, iż nie wchodzi one w zakres prawa własności przemysłowej. Zob. w sprawie tej niekonsekwencji Trybunału: R. Skubisz, [w:] *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*, red. A. Wróbel, t. 2, Warszawa 2009; *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*, red. D. Miąsik, N. Półtorak, t. 1, Warszawa 2008, s. 656–657 oraz powołane tam orzecznictwo i piśmiennictwo.

w tych państwach członkowskich, w których odrębnie są regulowane stosunki między przedsiębiorcami a konsumentami i stosunki między przedsiębiorstwami. W rezultacie wyróżniono dwie płaszczyzny: przedsiębiorca – przedsiębiorca (BtB) i przedsiębiorca – konsument (BtC) – oraz w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2005/29 unormowano jedynie stosunki w tej drugiej płaszczyźnie, nie uregulowano natomiast stosunków w pierwszej płaszczyźnie (BtB). W ostatnim czasie podjęto intensywne wysiłki w kierunku zharmonizowania prawa, także w obszarze stosunków przedsiębiorca – przedsiębiorca. Jest dość prawdopodobne, że w okresie najbliższych kilku lat zostanie uchwalony odpowiedni akt prawa unijnego (najprawdopodobniej dyrektywa), który ureguluje także w tej płaszczyźnie relacje o charakterze nieuczciwej konkurencji.

W zwięzłym ujęciu dyrektywa nr 2005/29, jak to wynika z jej preambuły, zmierza do wzmocnienia i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumenta oraz jej ujednoczenia przez zbliżenie przepisów krajowych. Podstawowym celem tej dyrektywy jest zastąpienie rozbieżnych klauzul generalnych w prawie państw członkowskich przez jeden ogólny zakaz i jego konkretyzację przez dwa rodzaje najpowszechniejszych w obrocie gospodarczym typy praktyk handlowych, praktyk wprowadzających w błąd i praktyk agresywnych.

Przepis art. 5 ust. 1 dyrektywy nr 2005/29 ustanawia klauzulę generalną. W myśl art. 5 ust. 1 nieuczciwe praktyki handlowe są zabronione. Ze struktury dyrektywy i orzecznictwa Trybunału wynika, że pojęcie nieuczciwych praktyk rynkowych, które są zabronione w świetle art. 5 ust. 1, obejmuje trzy kategorie. Wszystkie czyny wymienione w trzech kategoriach są objęte klauzulą generalną art. 5 ust. 1 dyrektywy.

Pierwszą kategorię tworzą praktyki regulowane normą art. 5 ust. 2 dyrektywy. Stosownie do tego przepisu praktyka handlowa jest nieuczciwa, jeżeli a) jest sprzeczna z wymogami staranności zawodowej i b) w sposób istotny zniekształca lub może w sposób istotny zniekształcić zachowanie gospodarcze względem produktu przeciętnego konsumenta, do którego dociera bądź do którego jest skierowana, lub przeciętnego członka grupy konsumentów, jeżeli praktyka handlowa jest skierowana do określonej grupy konsumentów. Według art. 2 lit. h staranność zawodowa oznacza standard dotyczący szczególnej wiedzy i staranności, których można w racjonalny sposób oczekiwać od przedsiębiorcy, i/lub ogólną zasadę dobrej wiary w zakresie jego działalności. W oficjalnej wersji dyrektywy w języku polskim jest użyty termin „uczciwe praktyki rynkowe”. Nawiązuje on do terminologii w języku polskim stosowanej w art. 10bis ust. 2 konwencji paryskiej, który zawiera, jak już wskazano, określenie „uczciwe zwyczaje w przemyśle i handlu”. Można przyjąć, że jest ono semantycznie tożsame z określeniem „uczciwe praktyki rynkowe”. Kryterium oceny zachowania przedsiębiorcy na rynku, na tle art. 5 ust. 2, wyznacza staranność zawodowa oraz doniosłość tych działań dla decyzji rynkowej konsumenta. Drugą kategorię tworzą, zgodnie z art. 5 ust. 4, wprowa-

dzające w błąd lub agresywne praktyki, które spełniają przesłanki określone w art. 6–9 tej dyrektywy. Do trzeciej kategorii należą natomiast, zgodnie z art. 5 ust. 5, praktyki wymienione w załączniku nr I do dyrektywy²⁰. Jest to tzw. czarna lista zabronionych nieuczciwych praktyk²¹. Są one uznane za nieuczciwe w każdych okolicznościach (nieuczciwe praktyki handlowe *per se*). Te praktyki handlowe nie wymagają badania z punktu widzenia art. 6–9 dyrektywy. Wykaz obowiązuje jednolicie we wszystkich państwach członkowskich i może być zmodyfikowany wyłącznie przez zmianę dyrektywy.

Z powyższego wynika, że kwalifikacja zachowania przedsiębiorcy jako nieuczciwej praktyki rynkowej dokonuje się trójstopniowo. Najpierw ustala się, czy działanie przedsiębiorcy w relacjach z konsumentami jest objęte listą praktyk zakazanych *per se* (art. 5 ust. 5 w zw. z załącznikiem I). Następnie, w razie braku takiej praktyki, na tej liście należy zbadać możliwość zastosowania normy art. 5 ust. 4 w zw. z art. 6–9. Gdy to zachowanie nie jest objęte zakresem wymienionych przepisów, sięga się do art. 5 ust. 2. Brak zastosowania tych przepisów oznacza w świetle dyrektywy nr 2005/29 legalność określonego sposobu pozyskiwania i zachowania klientów przez przedsiębiorcę. Nie można oczywiście wykluczyć, że to zachowanie może być zakazane w świetle innych przepisów prawa unijnego.

IMPLEMENTACJA KLAUZULI GENERALNEJ DYREKTYWY 2005/29 DO PRAWA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ

Implementacja dyrektywy do prawa wewnętrznego przebiegała w rozmaity sposób w poszczególnych krajach. Stosunkowo łatwo ta dyrektywa została transponowana w krajach z systemem *common law*, zostały bowiem przeprowadzone nowelizacje ustawy o ochronie konsumentów. Zgoda Wielkiej Brytanii na dyrektywę nr 2005/29, a następnie uwzględnienie jej w konsumenckim prawie krajowym, jak się wydaje, były wynikiem zmiany postrzegania klauzuli generalnej przez tamtejszych prawników i decydentów politycznych. Ten kompromis dotyczył jednak jedynie zgody na klauzulę generalną w relacjach przedsiębiorca – konsument. Nie obejmuje on natomiast bezpośrednich stosunków między przedsiębiorcami. Problem ewentualnej zgody brytyjskiej na klauzulę generalną, przy założeniu fiaska Brexitu, wyłoni się niewątpliwie w okresie prac nad projektem przepisów Unii Europejskiej dotyczących stosunków między przedsiębiorcami.

²⁰ Zob także motyw 17 dyrektywy nr 2005/29.

²¹ Zob. wyrok z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych C-261/07 i C-299/07 *VTB-VAB i Galatea*, Zb. Orz. s. I-2949, pkt. 53–56; wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie C-304/08 *Plus Warenhandels-gesellschaft*, Zb. Orz. s. I-217, pkt. 42–45; wyrok z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie C-540/08 *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, Zb. Orz. s. I-10909, pkt. 31–34.

Ustawodawcy w krajach z systemem romańskim transpozycję dyrektywy przeprowadzili również przez zmianę przepisów prawa o ochronie konsumentów. Transpozycja klauzuli generalnej nie sprawiała trudności w tych państwach, ponieważ są one tam od dziesięcioleci tradycyjnym instrumentem zwalczania nieuczciwych działań w rywalizacji rynkowej.

Najwięcej problemów zrodziły natomiast transpozycje dyrektywy nr 2005/29 w krajach realizujących model germański. Są to bowiem kraje, które na przestrzeni ostatnich dekad ustanowiły równoległą i równorzędną ochronę interesu publicznego oraz przedsiębiorców i ich klientów, zwłaszcza konsumentów. Dlatego najczęściej transpozycja była dokonywana, przy zachowaniu zintegrowanego modelu ochrony wymienionej triady interesów, przez dwie klauzule generalne (Niemcy, Austria) bądź przez jedną, bardzo ogólną (Dania, Szwecja). W pierwszym przypadku klauzule odnoszą się odrębnie do relacji przedsiębiorcy – konsumenci i między przedsiębiorcami. Niemiecka ustawa zawiera ogólną klauzulę generalną (art. 3 ust. 1) i konsumencką klauzulę generalną (art. 3 ust. 2). Ta druga stanowi transpozycję art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy nr 2005/29²². W ustawie szwedzkiej ustawodawca posłużył się ogólnym ujęciem dotyczącym równocześnie obydwu kategorii stosunków.

Charakterystyczne jest odstępianie przez ustawodawcę niemieckiego w najnowszym ustawodawstwie od kategorii dobrych obyczajów i wprowadzenie *expressis verbis* kryterium nieuczciwości. Ten zabieg legislacyjny był podyktowany, w opinii ustawodawcy, zbyt dużym obciążeniem pojęcia „dobre obyczaje” elementami o charakterze moralnym²³. Wynika z tego, że według ustawodawcy niemieckiego pojęcie nieuczciwości w mniejszym stopniu lub nawet w ogóle nie zawiera kryteriów moralnych. Wydaje się, że takie rozumienie nieuczciwości jest co najmniej dyskusyjne, a być może błędne. Ustawa nie definiuje nieuczciwości i dlatego to zadanie należy do sądu na tle konkretnych stanów faktycznych.

KLAUZULE GENERALNE W PRAWIE O ZWALCZANIU NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI W POLSCE

1. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

W prawie polskim tradycyjnie obowiązuje od lat 20. ubiegłego wieku model regulacji z klauzulą generalną i zdefiniowanymi najważniejszymi czynami nie-

²² Zob. M. Namysłowska, *Czarna lista nieuczciwych praktyk handlowych a granice prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014, s. 252 i n. oraz powołane tam piśmiennictwo.

²³ Zob. *ibidem*, s. 208 oraz powołane tam uzasadnienie do niemieckiej ustawy z 2008 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

uczciwej konkurencji²⁴. W ramach zmian ustrojowych w latach 90. został przygotowany przez zespół pracowników naukowych z kilku krajowych ośrodków naukowych projekt nowej ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Ten projekt, z pewnymi zmianami dotyczącymi między innymi klauzuli generalnej, został przyjęty przez Sejm w dniu 23 kwietnia 1993 r. jako ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji²⁵. W późniejszym czasie ta ustawa, w sposób niekiedy mało przemyślany, była kilkakrotnie zmieniana. Z punktu widzenia tematu niniejszego artykułu znaczenie ma okoliczność, iż zachowano klauzulę generalną i przykładowo wymieniane postacie nazwanych czynów nieuczciwej konkurencji, chociaż ich lista stopniowo ulegała poszerzeniu.

Przepis art. 3 ust. 1 stanowi, że czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta. Art. 3 ust. 2 *de lege lata* stanowi natomiast, że czynami nieuczciwej konkurencji są w szczególności wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorstwa, fałszywe lub oszukańcze oznaczenie pochodzenia geograficznego towarów albo usług, wprowadzające w błąd oznaczenie towarów lub usług, naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa, nakłanianie do rozwiązania lub niewykonania umowy, naśladownictwo produktów, pomawianie lub nieuczciwe zachwalanie, utrudnianie dostępu do rynku, przekupstwo osoby pełniącej funkcję publiczną, a także nieuczciwa lub zakazana reklama, organizowanie systemu sprzedaży lawinowej oraz prowadzenie lub organizowanie działalności w systemie konsorcyjnym.

Według art. 3 ust. 1 czynem nieuczciwej konkurencji jest zachowanie przedsiębiorcy, jeżeli są spełnione następujące przesłanki: a) działanie przedsiębiorcy jest podejmowane w toku działalności gospodarczej, b) to działanie jest sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, c) narusza interesy innego przedsiębiorcy – konkurenta lub klientów (działania konkurencyjne). Przepis art. 3 ust. 2 definiuje statystycznie najczęściej występujące w praktyce działania o charakterze nieuczciwej konkurencji. Z czasem orzecznictwo wypracowało, na podstawie art. 3 ust. 1, nienazwane czyny nieuczciwej konkurencji, wykorzystanie renomy cudzego znaku towarowego²⁶ oraz pasożytnictwo przez przejmowanie rezultatu pracy innego przedsiębiorcy²⁷.

²⁴ Zob. ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 1926 r., nr 96, poz. 559); A. Kraus, F. Zoll, *Polska ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, Poznań 1929.

²⁵ Dz.U. z 1993 r., nr 47, poz. 211 z późn. zm., dalej jako: ZNKU. Zob. szerzej o pracach nad projektem: J. Szwaja, A. Kubiak-Cyruł, [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwaja, A. Jakubecki, M. Kępiński, Warszawa 2013, s. 35–36.

²⁶ Zob. wyrok SN z dnia 12 października 2005 r., III CK 160/05, OSNC 2006/7–8/132; wyrok SN z dnia 20 października 2005 r., II CK 154/05, Lex nr 187016; wyrok SN z dnia 14 października 2009 r., V CSK 102/09, Lex nr 558623.

²⁷ Zob. wyrok SN z dnia 2 stycznia 2007 r. w sprawie *Kucharek/VEGETA*, V CK 311/06; wyrok SN z dnia 27 lutego 2009 r., V CSK 337/08, Lex nr 488738.

Generalnie wszystkie czyny objęte zakresem normy art. 3 można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej należą sprzeczne z prawem, a do drugiej – sprzeczne z dobrymi obyczajami. Wychodząc z przyjętego w tym artykule rozumienia klauzuli generalnej, należy przyjąć, że odesłanie do kategorii dobrych obyczajów, jako pojęcia niedookreślonego, pozwala na kwalifikację normy w tym zakresie, obok samego zwrotu, jako klauzuli niedookreślonej. Z kolei odesłanie do sprzeczności z prawem nie mieści się już w definicji klauzuli generalnej. Przepis prawa, do którego odsyła art. 3 ust. 1, ma bowiem zawsze charakter określony.

Przepis art. 3, zgodnie w zasadzie z jednolitym stanowiskiem doktryny, realizuje funkcję uzupełniającą i korekcyjną. Niekiedy wymienia się również funkcję adaptacyjną²⁸. W praktyce zasadnicze znaczenie ma funkcja uzupełniająca art. 3 ustawy. Polega ona na konstruowaniu przez sądy w praktyce orzekania nienazwanych czynów nieuczciwej konkurencji. Innymi słowy, do tych stypizowanych czynów nieuczciwej konkurencji są dodawane nowe, wypracowane w orzecznictwie sądów. W każdym takim przypadku zachowanie przedsiębiorcy nieobjęte zakresem art. 5–17 jest jednak sprzeczne z dobrymi obyczajami. W razie sprzeczności z prawem nie powstaje nienazwany czyn nieuczciwej konkurencji, jest on bowiem zdefiniowany przez odpowiednie normy prawne wynikające z konkretnego przepisu.

Przepis art. 3 ust. 1 realizuje także funkcję korygującą w zakresie nazwanych czynów nieuczciwej konkurencji. Konkretnie zachowanie przedsiębiorcy może wypełniać wszystkie przesłanki przewidziane dla określonego nazwanego czynu, ale to zachowanie w okolicznościach konkretnego przypadku nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. W rezultacie takie zachowanie nie może być kwalifikowane jako delikt nieuczciwej konkurencji.

Z powyższego wynika, że kryterium dobrych obyczajów pozwala uzupełnić listę niedozwolonych zachowań rynkowych przedsiębiorcy oraz korygować, w konkretnym stanie faktycznym, kwalifikację nazwanego czynu nieuczciwej konkurencji jako dozwolonego.

Kluczowe znaczenie dla praktyki zachowania uczciwego charakteru konkurencji między przedsiębiorcami ma rozumienie pojęcia „dobre obyczaje”. Ten termin nie jest zdefiniowany w ustawie. Współczesna doktryna prawa i judykatura sądów nadaje mu charakter ekonomiczno-funkcjonalny. Chodzi o zachowanie przedsiębiorcy w toku zabiegania o względy klienteli, znajdujące wyraz w nabywaniu towaru lub usługi tego przedsiębiorcy. Najogólniej biorąc, to kryterium powinno być rozumiane jako wyznacznik konkurowania przedsiębiorców jakością, ceną i innymi cechami oferowanych towarów lub usług. W toku oceny zgodności zachowania przedsiębiorcy z dobrymi obyczajami właściwe jest obiektywne po-

²⁸ Zob. zamiast wielu w sprawie funkcji art. 3 ustawy: J. Szwaja, K. Jasińska, [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwaja, A. Jakubecki, M. Kępiński, s. 137–145.

dejście. Subiektywne odczucia przedsiębiorcy nie mają znaczenia lub mają jedynie znaczenie podrzędne²⁹, dlatego można mówić o uczciwości w rozumieniu obiektywnym.

Zwrot niedookreślony „dobre obyczaje”, poza art. 3 ust. 1, występuje jeszcze dwukrotnie w ustawie. Stosownie do art. 16 ust. 1 pkt 1 zakazana jest reklama sprzeczna z przepisami prawa, dobrymi obyczajami oraz uchybiająca godności człowieka, natomiast przepis art. 16 ust. 3 dozwala na prowadzenie reklamy porównawczej, jeżeli jest ona zgodna z dobrymi obyczajami. Użycie takiego samego zwrotu w kilku normach ustawy musi powodować istotne trudności w praktyce stosowania prawa. Problem jest tym bardziej doniosły, ponieważ bliźniacza ustawa (ustawa o nieuczciwych praktykach handlowych) również operuje pojęciem dobrych obyczajów.

Użycie w art. 16 ust. 1 pkt 1 kryterium sprzeczności z dobrymi obyczajami powoduje niespójność art. 16 ust. 1 pkt 1 z art. 3 ust. 1 ustawy. Przepis art. 16 ust. 1 w zakresie do kwalifikacji zachowania przedsiębiorcy w toku prowadzenia reklamy odwołuje się do zwrotu niedookreślonego, który w art. 3 ust. 1 umożliwia kwalifikowanie, niezakazanych przepisami prawa, wszystkich zachowań przedsiębiorcy na rynku z punktu widzenia ich legalności. Przyczyną tej niespójności jest pośpiech przy ostatecznej redakcji tego przepisu, co spowodowało całkowite zniekształcenie zamysłu twórców projektu³⁰. Wskazana usterka legislacyjna powinna być usunięta na drodze innych niż językowa wykładni przepisów. Dlatego należy odwołać się do wykładni systemowej i funkcjonalnej. To prowadzi do wniosku, iż pojęcie dobrych obyczajów powinno być odmiennie rozumiane na tle powołanych przepisów. Jedynie odejście od zasady nadawania takim samym terminom w ustawie tożsamej treści pozwala na racjonalną wykładnię art. 16 ust. 1 pkt 1 w zakresie dobrych obyczajów. Stąd zwrot „dobre obyczaje i godność człowieka” w tym przepisie powinien być rozumiany jako zasady moralne obowiązujące w danym społeczeństwie. Taka propozycja była zgłaszana w toku prac podkomisji powołanej w sprawie diskutowanej ustawy. Nie została ona jednak rozważona ze względu na tempo prac parlamentarnych.

Jak wyżej zaznaczono, termin „dobre obyczaje” występuje także w art. 16 ust. 3 ustawy. Ten przypadek zastosowania kryterium dobrych obyczajów także nie jest udany. Wszystkie czyny nazwane nieuczciwej konkurencji, co jasno wynika z art. 3 ust. 1 ustawy, stanowią egzemplifikację zachowania przedsiębiorcy niezgodnego z dobrymi obyczajami w działalności gospodarczej. Z tego powodu również na tle art. 16 ust. 3 należy nadać odmienne rozumienie pojęciu „dobre

²⁹ Zob. zamiast wielu: *ibidem*, s. 159–172 oraz powołane tam piśmiennictwo i orzecznictwo.

³⁰ Zob. R. Skubisz, [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwaja, Warszawa 1994, s. 140–144; J. Dudzik, R. Skubisz, [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwaja, A. Jakubecki, M. Kępiński, s. 693.

obyczaję”. Określa ono zbiorczo wszystkie wymagane warunki dozwolenia porównania w reklamie przez przedsiębiorcę swojej oferty z propozycją rynkową innego przedsiębiorcy. Jest to zatem użycie sprzeczne, z punktu widzenia adresatów tej ustawy, z semantycznym znaczeniem terminu „dobre obyczaje”.

Użycie takiego samego terminu w odniesieniu do samych pojęć w jednym akcie prawnym może budzić wątpliwości z punktu widzenia modelowego i racjonalnego ustawodawcy. Jednakże postulat jednolitości w przypadku klauzul generalnych, ze względu na ich niedoskonałość, nie może być konsekwentnie zrealizowany³¹. Nie oznacza to, że na tle dyskutowanej ustawy należy zachować użycie dobrych obyczajów w różnych znaczeniach. Terminy użyte w art. 16 ust. 1 pkt 1 i art. 16 ust. 3 bez szkody dla całości ustawy mogą być zastąpione przez inne określenia.

W przypadku sprzeczności z prawem lub dobrymi obyczajami każdorazowo jest konieczne ustalenie istnienia w konkretnym stanie faktycznym dwóch pozostałych przesłanek czynu nieuczciwej konkurencji – prowadzenia przez obydwie podmioty działalności gospodarczej oraz naruszenia lub zagrożenia interesom podmiotu z wcześniejszym pierwszeństwem przez inny podmiot. Dotyczy to tylko nienazwanych czynów nieuczciwej konkurencji. W przypadku stypizowanych czynów w rozdziale 2 ustawy nie należy nakładać przesłanek z art. 3 ust. 1³². Realizacja konstytutywnych elementów nazwanego czynu nieuczciwej konkurencji już przesądza, że dane zachowanie przedsiębiorcy jest czynem nieuczciwej konkurencji³³. Odmienny pogląd³⁴ podważa znaczenie wyodrębnienia szczególnych (nazwanych) czynów nieuczciwej konkurencji, minimalizuje znaczenie funkcji uzupełniającej i dowartościowuje funkcje korygowania klauzuli generalnej, wreszcie godzi w zasadę pewności prawa (bezpieczeństwa obrotu), ponieważ stwarza możliwość dowolnej interpretacji.

Według innego poglądu relację między klauzulą generalną a szczególnym czynem nieuczciwej konkurencji należy rozpatrywać jako *lex generalis – lex specialis*. Na gruncie tego poglądu art. 3 ust. 1 umożliwiałby „uzupełnienie brakujących” elementów nazwanych czynów nieuczciwej konkurencji. Ten pogląd także nie zasługuje na akceptację³⁵. W przypadku każdego stypizowanego czynu nieuczciwej konkurencji konieczna jest realizacja wszystkich przesłanek. Brak chociażby jednej jest równoznaczny z wyłączeniem zastosowania przepisów tej ustawy. W przypadku stosowania art. 3 ust. 1 również każdy z nienazwanych czynów

³¹ Z. Radwański, M. Zieliński, *op. cit.*, s. 400.

³² Zob. M. Kępiński, *Stosunek art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji do szczególnych deliktów nieuczciwej konkurencji i przytoczona tam argumentacja* (w druku).

³³ Tak trafnie: wyrok SN z dnia 28 października 2011 r., II CSK 191/2010, OSNC 2011, nr 6, poz. 71.

³⁴ Zob. M. Zdyb, [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. M. Zdyb, M. Sieradzka, Warszawa 2011, s. 128 i n.

³⁵ M. Kępiński, *op. cit.*

powinien być jednoznacznie wyodrębniony (np. wykorzystanie renomy cudzego znaku towarowego) i zawierać przesłanki odmienne w stosunku do nienazwanych czynów nieuczciwej konkurencji.

2. Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym

Transpozycja dyrektywy 2005/29 do prawa polskiego została przeprowadzona ustawą z 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom handlowym³⁶. *De lege lata* polskie prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji jest zatem uregulowane dwoma ustawami. Niezależnie od tego normy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji są również rozsiane w wielu innych aktach prawnych (np. w prawie żywnościowym). W praktyce nadal podstawowe znaczenie mają przepisy ZNKU. Przepisy drugiej ustawy są w praktyce najczęściej podstawą oceny działań w postępowaniu przed Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Ustawa o nieuczciwych praktykach rynkowych zawiera także klauzulę generalną (art. 4). Stosownie do tego przepisu praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu.

Przepis art. 4 wymienia dwie podstawowe przesłanki nieuczciwej praktyki rynkowej. Są to sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz wpływ na decyzje przeciętnego konsumenta co do nabycia towaru.

Ustawodawca zdecydował się na użycie terminu „dobre obyczaje”. Jak można mniemać, temu zamysłowi towarzyszyła intencja zachowania spójności obydwu ustaw. Na rzecz tego rozwiązania zdaje się przemawiać również natura zachowań rynkowych przedsiębiorcy, które najczęściej równocześnie oddziałują na interesy innego przedsiębiorcy i konsumentów.

Użycie określenia „dobre obyczaje” w dyskutowanej ustawie może nasuwać wniosek o sprzeczności z dyrektywą 2005/29, która przecież operuje innym kryterium – staranności zawodowej. „Staranność zawodowa” i „dobre obyczaje” niewątpliwie są terminami leksykalnie odmiennymi. Można zauważyć, że znaczenie ma przede wszystkim semantyczna zawartość tych zwrotów, co może prowadzić do poglądu, że klauzule generalne, ze względu na swoją nieostrość, nie ograniczają ich zastosowania do konkretnej formy zachowania rynkowego przedsiębiorcy w relacjach z konsumentem. W świetle tego poglądu nie ma rozstrzygającego znaczenia, czy klauzula generalna odwołuje się do „dobrych obyczajów” czy do „przyzwoitych zwyczajów”, do „dobrych praktyk marketingowych”, do „staranności zawodowej”, do „dobrej wiary” czy wreszcie do „uczciwości”. Na tle każ-

³⁶ Dz.U. z 2007 r., nr 171, poz. 1206, dalej jako: UPNPR.

dego z tych określeń można w taki sam sposób kwalifikować zachowanie przedsiębiorcy jako uczciwe lub nieuczciwe.

Ostateczna ocena, w razie wystąpienia z pytaniami prejudycjalnymi, będzie jednak dokonywana przez Trybunał Sprawiedliwości. Klauzula generalna w dyrektywie nr 2005/29 należy bowiem do tych norm, które mogą być przedmiotem wykładni Trybunału Sprawiedliwości (art. 267 TFUE). W razie skierowania pytania prejudycjalnego podstawą oceny Trybunału będzie określenie „staranność zawodowa” jako ustanowione w dyrektywie kryterium oceny zachowania przedsiębiorcy wobec konsumenta. Jeżeli Trybunał przyjmie, że pojęcie „dobre obyczaje” jest objęte zakresem art. 5 ust. 1 dyrektywy, to oczywiście nie ma potrzeby zmiany art. 4 ust. 1 ustawy. Innymi słowy, takie stanowisko Trybunału byłoby równoznaczne z tożsamością znaczenia staranności zawodowej z dobrymi obyczajami w relacjach przedsiębiorcy z konsumentami. W odmiennej sytuacji będzie konieczna zmiana ustawy.

3. Relacja klauzul generalnych z ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i ustawy o nieuczciwych praktykach handlowych

Użycie w klauzulach generalnych obydwu ustaw takiego samego terminu („dobre obyczaje”) było podyktowane dążeniem do zapewnienia spójności obydwu aktów prawnych, tworzących w prawie polskim podstawowy trzon norm prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Niezależnie od ewentualnego zarzutu wadliwej transpozycji dyrektywy nr 2005/29 do prawa polskiego, przez użycie terminu „dobre obyczaje” zamiast „staranność zawodowa”, praktyczne znaczenie ma relacja obydwu klauzul. Problem jest tym bardziej istotny, ponieważ niezależnie od ewentualnych zarzutów dotyczących prawidłowej transpozycji dyrektywy w art. 4 ust. 1 UPNPR, przepisy obydwu ustaw, zawierające dwie klauzule, będą przedmiotem wykładni i stosowania przez sądy oraz Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Zastosowane kryterium dotyczące obyczajów w art. 3 ZNKU i art. 4 UPNPR pozwala ustalić w części jednolitą treść normy zawartej w tych przepisach. Zakazuje się wszystkich zachowań rynkowych sprzecznych z dobrymi obyczajami, które bezpośrednio i pośrednio godzą w interesy przedsiębiorcy (ZNKU) oraz takich, które bezpośrednio i pośrednio godzą w interesy konsumentów (UPNPR). Dlatego przy stosowaniu ZNKU należy odpowiednio w zakresie dobrych obyczajów uwzględnić przepisy UPNPR i odwrotnie. To jest stosowanie wykluczone jedynie w tych przypadkach, gdy zachowanie godzi wyłącznie w interesy przedsiębiorcy albo wyłącznie w interesy konsumentów³⁷.

³⁷ Zob. obszernie: R. Skubisz, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 15: *Prawo konkurencji*, red. M. Kępiński, Warszawa 2013, s. 408–414. Zob. również: A. Tischner, *Zakaz nieuczciwego naślada-*

Taka interpretacja pozwala zachować dotychczasowy model zintegrowanej ochrony interesów uczestników rywalizacji rynkowej przedsiębiorców i konsumentów, ale również interes ogółu.

UWAGI KOŃCOWE

Obowiązujące prawo unijne, zarówno pierwotne, jak i wtórne, nie ustanawia jednolitego prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Podstawowe znaczenie w tej dziedzinie ma nadal prawo krajowe (np. polskie, angielskie, francuskie). Systemy krajowe zawierają w części podobne rozwiązania, które w toku stosowania, ze względu na wynikające z członkostwa państw w UE zobowiązania, powinny być postrzegane z unijnej perspektywy.

Klauzule generalne są, z zastrzeżeniem systemu *common law*, nieodłącznym instrumentem zwalczania nieuczciwej konkurencji w prawie państw członkowskich Unii Europejskiej. Prawo unijne, w zakresie uregulowanym przez dyrektywę nr 2005/29, także operuje klauzulą generalną (klauzula generalna odsyłająca).

Przydatność klauzuli generalnej w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wynika z niemożliwego do precyzyjnego ustalenia wszystkich możliwych postaci nieuczciwych działań przedsiębiorcy podejmowanych w celu pozyskania lub utrzymania nabywców swoich towarów i usług. System brytyjski, jak zaznaczono, nie ma klauzuli generalnej, lecz w braku możliwości zastosowania, chociażby w drodze pogłębionej wykładni, zasady ustalonej w jednym z wcześniejszych wyroków zawsze sąd brytyjski może odwołać się do *equity law*. Ta możliwość uzasadnia, być może, twierdzenie, iż *equity law* pełni funkcję podobną do klauzuli generalnej w systemie prawa kontynentalnego.

Prawodawca unijny rozpoczął dyrektywą 2005/29 europeizację prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Jak można przypuszczać, należy oczekiwać w przyszłości również odpowiedniej regulacji w stosunkach BtB. Realizując to zamierzenie, jak się wydaje, prawodawca unijny sięgnie ponownie do instytucji dyrektywy. Nie ulega wątpliwości, że nawet w odległym horyzoncie czasu normy prawa krajowego w tym obszarze nie zostaną wyparte przez prawo unijne.

Granicą dozwolonych działań w najogólniejszym ujęciu jest kryterium uczciwości zachowania przedsiębiorcy na rynku. Dozwolone są uczciwe, a zabronione są nieuczciwe metody działania przedsiębiorcy. Literalnie klauzule generalne odwołują się w państwach członkowskich Unii Europejskiej do dobrych obyczajów, uczciwych praktyk rynkowych, dobrej wiary, dobrych praktyk rynkowych czy

downictwa w art. 13 u.z.n.k. w kontekście rozbudowanej ochrony postaci produktu w prawie własności intelektualnej z uwzględnieniem prawa UE, [w:] *Prawo konkurencji 25 lat: Pierwszy Polski Kongres Prawa Konkurencji*, red. T. Skoczny, Warszawa 2015, s. 701 i n.

wreszcie uczciwości. Każde z tych określeń zawiera praktycznie taką samą treść, natomiast użycie jednego lub więcej z tych określeń wynika z kultury, a zwłaszcza tradycji prawnej konkretnego państwa. Dyrektywa uogólniła określenia już funkcjonujące w systemach krajowych przez użycie zwrotów „uczciwe praktyki rynkowe” i/lub „dobra wiara”.

Stosowanie klauzuli generalnej z art. 5 ust. 1 dyrektywy nr 2005/29 w przypadku nowych postaci aktywności rynkowej przedsiębiorcy może w praktyce powodować trudności. Może się okazać konieczne kierowanie przez sądy krajowe pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości (art. 267 TFUE), ponieważ wskazana klauzula generalna może być przedmiotem interpretacji Trybunału w odpowiedzi na pytania sądów krajowych. Inaczej niż w odniesieniu do klauzul generalnych zawartych w innych dziedzinach prawa dyskutowana klauzula nie jest tak głęboko zakorzeniona w systemie prawnym konkretnego państwa członkowskiego, że tylko sąd krajowy tego państwa, uwzględniając całokształt swojego systemu prawnego, jego tradycję i rozumienie określonych pojęć, mógłby zająć kompetentne stanowisko.

Na tle art. 3 ust. 1 ZNKU *criterium divisionis* uczciwych od nieuczciwych zachowań przedsiębiorcy wobec innego przedsiębiorcy tradycyjnie pełnią dobre obyczaje. Z kolei odwołanie w art. 3 do sprzeczności z prawem nie uzasadnia nadania w tym zakresie całej normie i samemu zwrotowi „sprzeczność z prawem” charakteru klauzuli generalnej. Odwołanie się do dobrych obyczajów w art. 4 UPNPR także pozwala odróżnić uczciwe zachowania od nieuczciwych przedsiębiorcy w stosunku do konsumentów.

Użycie takiego samego pojęcia („dobre obyczaje”) w obydwu ustawach ułatwia domaganie się na podstawie ZNKU zaniechania czynów, które normują interesy innego przedsiębiorcy, chociażby godziły równocześnie w interesy konsumentów. I odwrotnie, na podstawie UPNPR jest możliwe podjęcie odpowiednich działań w razie, gdy to zachowanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów, nawet jeżeli jest równocześnie zagrożeniem interesu innego przedsiębiorcy.

Użycie takiego samego terminu w art. 3 ZNKU i art. 4 UPNPR umożliwia odpowiednie odwoływanie się w toku stosowania jednej ustawy do przepisów drugiej ustawy. Muszą bowiem przyjąć, że ustawodawca stworzył w ten sposób pomost między dwiema ustawami konstytuującymi system zwalczania nieuczciwej konkurencji w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

- Dudzik J., Skubisz R., [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwa-
ja, A. Jakubecki, M. Kępiński, Warszawa 2013.
- Dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony
konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. L 144 z 4 czerwca 1997 r.).
- Dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie nakazów

- zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 166 z 11 czerwca 1998 r.).
- Dyrektywa 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość (Dz.U. L 271 z 9 października 2002 r.).
- Dyrektywa nr 2005/29 dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U.UE.L.2005.149.22).
- Dyrektywa 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.U.UE.L.2006.376.21).
- Gadek B., *Generalna klauzula odpowiedzialności za czyn nieuczciwej konkurencji (art. 3 u.z.n.k.)*, Kraków 2003.
- Graf von Westerholt H., *Vereinigtes Königreich Großbritannien und Nordirland*, München – Köln 1981.
- Henning-Bodewig F., *Nationale Eigenständigkeit und europäische Vorgaben im Lauterkeitsrecht*, "Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht" 2010, Nr 7.
- Kępiński M., *Stosunek art. 3 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji do szczególnych deliktów nieuczciwej konkurencji i przytoczona tam argumentacja* (w druku).
- Konwencja z 1883 r. o ochronie własności przemysłowej (Dz.U.1975.9.51 zał.).
- Krasser R., *Frankreich*, Monachium – Kolonia 1966.
- Kraus A., Zoll F., *Polska ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, Poznań 1929.
- Leszczyński L., *Stosowanie generalnych klauzul odsyłających*, Kraków 2001.
- Leszczyński L., Maroń G., *Pojęcie i treść zasad prawa oraz generalnych klauzul odsyłających. Uwagi porównawcze*, „Annales UMCS. Sectio G” 2013, Vol. 60, nr 1.
- Namysłowska M., *Czarna lista nieuczciwych praktyk handlowych a granice prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014.
- Porozumienie z 1994 r. w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Dz.U.1996.32.143).
- Radwański Z., Zieliński Z., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1: *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012.
- Reimer D., *Deutschland*, Monachium – Kolonia 1968.
- Schmidt-Szalewska J., *L'évolution du droit français de la concurrence déloyale*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci prof. Janusza Szwejki*, red. E. Nowińska, M. du Vall, Kraków 2004.
- Skubisz R., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 15: *Prawo konkurencji*, red. M. Kępiński, Warszawa 2013.
- Skubisz R., [w:] *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*, red. A. Wróbel, t. 2, Warszawa 2009.
- Skubisz R., [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwejka, Warszawa 1994.
- Skubisz R., *Polskie prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z perspektywy prawa Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 1996, z. 4–5.
- Stefanicki R., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 15: *Prawo konkurencji*, red. M. Kępiński, Warszawa 2014.
- Szwejka J., Jasińska K., [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwejka, A. Jakubecki, M. Kępiński, Warszawa 2013.
- Szwejka J., Kubiak-Cyryl A., [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. J. Szwejka, A. Jakubecki, M. Kępiński, Warszawa 2013.
- Tischner A., *Zakaz nieuczciwego naśladownictwa w art. 13 u.z.n.k. w kontekście rozbudowanej ochrony postaci produktu w prawie własności intelektualnej z uwzględnieniem prawa UE*, [w:] *Prawo konkurencji 25 lat: Pierwszy Polski Kongres Prawa Konkurencji*, red. T. Skoczny, Warszawa 2015.
- Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską*, red. D. Miąsik, N. Półtorak, t. 1, Warszawa 2008.

- Ulmer E., *Die Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs im Spannungsfeld von Europe und Deutschland*, „Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht” 1973, Nr 4.
- Ustawa z 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom handlowym (Dz.U. z 2007 r., nr 171, poz. 1206).
- Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 1926 r., nr 96, poz. 559).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 1993 r., nr 47, poz. 211 z późn. zm.).
- Wyrok SN z dnia 12 października 2005 r., III CK 160/05, OSNC 2006/7–8/132.
- Wyrok SN z dnia 20 października 2005 r., II CK 154/05, Lex nr 187016.
- Wyrok SN z dnia 2 stycznia 2007 r. w sprawie *Kucharek/VEGETA*, V CK 311/06.
- Wyrok SN z dnia 27 lutego 2009 r., V CSK 337/08, Lex nr 488738.
- Wyrok SN z dnia 14 października 2009 r., V CSK 102/09, Lex nr 558623.
- Wyrok SN z dnia 28 października 2011 r., II CSK 191/2010, OSNC 2011, nr 6, poz. 71.
- Wyrok TSUE z dnia 11 lipca 1974 r., 8/74, *Dassonville*, Zb. Orz. 1974, s. 837, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 40.
- Wyrok TSUE z dnia 20 lutego 1979 r., 120/78, *Cassis de Dijon*, Zb. Orz. 1979, s. 649, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 42.
- Wyrok TSUE z dnia 24 listopada 1993 r., sprawy połączone C-267/91 i C-268/91, *Keck i Mithouard*, Zb. Orz. 1993, s. I-6097, wyrok w tłum. D. Miąsika, Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, poz. 57.
- Wyrok z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych C-261/07 i C-299/07 *VTB-VAB i Galatea*, Zb. Orz. s. I-2949, pkt. 53–56.
- Wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie C-304/08 *Plus Warenhandelsgesellschaft*, Zb. Orz. s. I-217, pkt. 42–45.
- Wyrok z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie C-540/08 *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, Zb. Orz. s. I-10909, pkt. 31–34.
- Zdyb M., [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, red. M. Zdyb, M. Sieradzka, Warszawa 2011.
- Zoll F., *Nieuczciwa konkurencja i jej pokrewne objawy ze stanowiska prawa prywatnego*, Lwów 1887.

SUMMARY

General clauses in the law of unfair competition are the subject of this article. The author acknowledges that a general clause could be understood in two ways. First of all, as a norm resulting from a provision, which authorizes an entity applying the law to base its decision on a non-legal criterion. Second of all, a term not precisely formulated. The necessity for general clauses in unfair competition law is caused by the impossibility to accurately determine all possible forms of unfair practices of those entities on the market, whose goal is to acquire consumers for their goods (services).

Keywords: primary legislation; directive; general clause; unfair commercial practices; misleading practice; aggressive practice; good manners

STRESZCZENIE

Przedmiotem artykułu są klauzule generalne w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Autor przyjmuje, iż klauzula generalna może być rozumiana dwojako. Po pierwsze, jako norma wynikająca z przepisu upoważniającego podmiot stosujący prawo do oparcia swojego orzeczenia

na kryterium pozaprawnym. Po drugie, jako sam zwrot nieostry. Konieczność klauzuli generalnej w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wynika z niemożliwego do precyzyjnego ustalenia wszystkich możliwych postaci nieuczciwych działań przedsiębiorców na rynku w celu pozyskania klientów dla swoich towarów (usług).

Słowa kluczowe: dyrektywa; klauzule generalne; agresywne praktyki; dobre obyczaje; nieuczciwe praktyki rynkowe; prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji